तं दृष्ट्वा निहतं संख्ये प्रहस्तं चण्दाचरं । अभिदुद्राव धूम्राक्षोवेगेन महता कपीन्।
तस्य मेघोपमं सैन्यमापतद्भीमदर्शनं । दृष्ट्वैव सहसा दीर्णा रणे वानरपुङ्गवाः ।
ततस्तान् सहसा दीर्णान् दृष्ट्वा वानरपुङ्गवान् । निर्ययौ कपिशार्दूलो हनूमान्मारुतात्मजः । १९१८५
तं दृष्ट्वावस्थितं संख्येहरयः पवनात्मजं । महत्या त्वरया राजन् संन्यवर्त्तन्त सर्व्वशः ।
ततः शब्दो महानासीत्तुमुलो लोमहर्षणः । रामरावणसैन्यानामन्योऽन्यमभिधावतां ।
तस्मिन् प्रवृत्ते संग्रामे घोरे रुधिरकर्द्दमे । धूम्राक्षः कपिसैन्यन्तत् द्रावयामास पत्रिभिः ।
तं राक्षस महामात्रमापतन्तं सपत्नजित् । प्रतिजग्राह हनुमांस्तरसा पवनात्मजः ।
तयोर्युद्धमभूद्घोरं हरिराक्षसवीरयोः । जिगीषतोर्युधान्योन्यमिन्द्रप्रह्लादयोरिव । १९१९०
गदाभिः परिघैश्चैव राक्षसो जघ्निवान् कपिं । कपिश्च जघ्निवान् रक्षः सस्कन्धविटपैर्द्रुमैः ।
ततस्तमतिकोपेन साश्वं सरथसारथिं । धूम्राक्षमवधीत् क्रुद्धो हनूमान् मारुतात्मजः ।
ततस्तं निहतं दृष्ट्वा धूम्राक्षं राक्षसोत्तमं । हरयो जातविश्रम्भा जग्मुरभ्येत्य सैनिकान्।
ते बध्यमाना हरिभिर्व्वलिभिर्जितकाशिभिः । राक्षसा भग्नसङ्कल्पा लङ्कामभ्यपतन् भयात्।
तेऽभिपत्य पुरं भग्ना हतशेषा निशाचराः । सर्व्वं राज्ञे यथावृत्तं रावणाय न्यवेदयन् । १९१९५
श्रुत्वा तु रावणस्तेभ्यः प्रहस्तं निहतं युधि । धूम्राक्षञ्च महेष्वासं ससैन्यं वानरर्षभैः ।
सुदीर्घमिव निश्वस्य समुत्पत्य वरासनात् । उवाच कुम्भकर्णस्य कर्म्मकालोऽयमागतः ।
इत्येवमुक्त्वा विविधैर्व्वादित्रैः सुमहास्वनैः । शयानमतिनिद्रालुं कुम्भकर्णमबोधयत ।
प्रबोध्य महता चैनं यत्नेनागतसाध्वसः । स्वस्थमासीनमव्यग्रं विनिद्रं राक्षसाधिपः ।
ततोऽब्रवीद्दशग्रीवः कुम्भकर्णं महाबलं । धन्योऽसि यस्य ते निद्रा कुम्भकर्णेयमीदृशी । १९४००
य इदं दारुणाकारं न जानीषे महाभयं । एष तीर्त्वार्णवं रामः सेतुना हरिभिः सह ।
अवमन्येह नः सर्व्वान् करोति कदनं महत् । मया त्वपहृता भार्य्या सीता नामास्य जानकी ।
तां नेतुं स इहायातो बद्ध्वा सेतुं महार्णवे । तेन चैव प्रहस्तादिर्महान्नः स्वजनो हतः ।
तस्य नान्यो निहन्तास्ति त्वामृते शत्रुकर्षण । संदंशितोविनिर्याय बलेन बलिनाम्बर ।
रामादीन् समरे सर्व्वान् जहि शत्रूनरिन्दम । दूषणावरजौ चैव वज्रवेगप्रमाथिनौ । १९४०५
तौ त्वां बलेन महता सहितावनुयास्यतः । इत्युक्त्वा राक्षसपतिः कुम्भकर्णं तरस्विनं ।
सन्दिदेशेतिकर्त्तव्यं वज्रवेगप्रमाथिनौ । तथेत्युक्त्वा तु तौ वीरौ रावणं दूषणानुजौ ।
कुम्भकर्णं पुरस्कृत्य तूर्णं निर्ययतुः पुरात् ।

इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि रामोपाख्यानपर्व्वणि कुम्भकर्णरणगमने पञ्चाशीत्यधिकद्विशतोऽध्यायः ॥ २८५ ॥

॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ ततोनिर्य्याय स्वपुरात् कुम्भकर्णः महानुगः । अपश्यत् कपिसैन्यन्तत् जितकाश्यगतः स्थितं ।
स वीक्षमाणस्तत् सैन्यं रामदर्शनकाङ्क्षया । अपश्यच्चापि सौमित्रिं धनुष्पाणिं व्यवस्थितं । १९४१०
तमभ्येत्याशु हरयः परिवव्रुः समन्ततः । अभ्यघ्नंश्च महाकायं वृक्षैर्भिर्व्वगतीरुहैः ।